ΕΤΟΣ Β'. — ΑΡΙΘ. 184 Τιμᾶται λεπτὰ 10. ΚΥΡΙΑΚΗ 9 ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1881

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣΑΤΥΡΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ ΜΟΝΟΝ Ἐν Ἀθήναις φρ. 18—Ἐν δὲ ταῖς ἐπαρ. φρ. 16—Ἐν τῷ ἐξωτ. φρ. 20.

Β. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ.

ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ.

Ἐὰν αἱ ἐν Ἄρτᾳ ἀναφυεῖσαι δυσχέρειαι μεταξὺ τῶν καλλιεργητῶν χωρικῶν καὶ τοῦ ἰδιοκτήτου εἴκοσι περίπου χωρίων κ. Καραπάνου πρόκειται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἀφετηρία γεννήσεως καὶ παρ' ἡμῖν ζητημάτων ἄπερ, μηδὲν κοινὸν ἔχοντα μετὰ προσώπων καὶ ἐν γένει μετὰ τῆς ἐκμυζώσης τὸν τόπον ὀλιγαρχίας τῶν λεγομένων πολιτευομένων κύριον σκοπὸν ν' ἀποβλέπωσι τὴν εὐημερίαν τῶν κατωτέρων τάξεων αἵτινες ἀποτελοῦσι τὰ ὀκτὼ ἢ ἐννέα δέκατα τοῦ πληθυσμοῦ, ἤτοι ὁλόκληρον τὸ Ἔθνος, τότε πρῶτοι ἡμεῖς οἱ ἀποκαλύψαντες τὸν Μέγαν τῆς Ἄρτας γαιοκτήμονα ἐν ὅλῃ τῇ ἀσχημίᾳ αὐτοῦ θέλομεν εὐλογήσει τὸ ὄνομά του, ἂν μετ' αὐτοῦ συνδεθῇ μία τοιαύτη ἠθικὴ ἐπανάστασις ἐν τῇ ἐθνικῇ μας πολιτικῇ.

Παρατηρήσατε πόσον ἀσήμαντος εἶναι ἡ τύχη τῶν ὀνομάτων ἐπὶ τῆς πορείας τῶν γεγονότων. Περὶ τὸ ἀγροτικὸν αὐτὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον μεθ' ὅλας τὰς ἀποπείρας τῶν μισθωθέντων ὑπὸ τοῦ Μεγαλοκτηματίου νομοδιδασκάλων, δημοσιογράφων καὶ πολιτικῶν, θὰ ἐπιβληθῇ τραχὺ καὶ χονδροειδέστατον ἐπὶ τοῦ λιπαροῦ τραχήλου τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς, δύο ὀνόματα κυλίονται ὡς ὄψαρια τοῦ γλυκοῦ νεροῦ ἄπερ ἐν ταῖς δεξαμεναῖς καταδιώκουσι τὸ ἓν τὸ ἄλλο. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ εἰσί: **Καραπάνος—Παχύς.** Μία ἀπέχθεια δηλαδὴ καὶ μία ἀνωνυμία. Ἀδιάφορον! Ὁ Καραπάνος καταδιώκει τοὺς χωρικοὺς καὶ ζητεῖ νὰ πνίξῃ ἐν τῇ γενέσει του τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα· εὐτυχὴς ἂν ὁ δεινὸς αὐτὸς φαρμακεὺς κατορθώσῃ τὴν μακαρίαν δι' αὐτὸν ἔκτρωσιν· ὁ Παχὺς προσπαθῶν νὰ προσλάβῃ ἐπίθετον ἀφοῦ στερεῖται ὀνόματος—νὰ γίνῃ δηλαδὴ καὶ αὐτὸς Βουλευτής, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον οὐδεὶς δύναται νὰ τὸν μεμψθῇ ἀφοῦ ὡς προσόντα τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος ὑπελήφθησαν ἄχρι τοῦδε ἔκτακτος ἀνικανότης, ἀμφίβολος ἠθικὴ καὶ ἰσχυρὰ δόσις μισοπατρίας—ἀπ' ἐναντίας τῆς τακτικῆς τοῦ ἀντιπάλου του θερμαίνει εἰς τὰς λιπώδεις σάρκας του τὸν ἀγῶνα τῶν χωρικῶν καὶ μεθ' ὅλην τὴν δυσκινησίαν του μὰ τὸ ναὶ κατώρθωσεν ὄχι ὀλίγον νὰ ταράξῃ τοὺς καραπανικοὺς κύκλους.

Μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ὀνομάτων, πρὸς ἃ ἀμέριστον ἐπιδαψιλεύομεν τὴν περιφρόνησίν μας, συλλυπούμενοι τοὺς δυστυχεῖς Ἀρτινοὺς, ἐὰν δι' ὀλιγανδρίαν ἠπειρωτικὴν ἀναγκασθῶσι μεταξὺ τῶν δύο νὰ ἐκλέξωσι τοὺς ἀντιπροσώπους των, παλαίει τὸ δυστυχὲς ζήτημα ὅπερ ἡ ἔντιμος δημοσιογραφία μας, ἀνατανακλῶσα τὴν ἐπιπολάζουσαν κοινωνικὴν κακοήθειαν, ἐρρύπανεν ἅμα γεννηθὲν διὰ ταπεινῶν συμφερόντων, ταχθεῖσα εἰς δύο θιάσους καὶ προσφερθεῖσα νὰ ὑπηρετήσῃ ἐπὶ μισθῷ ἡ μὲν τὸν Καραπάνον, ἡ δὲ τὸν Παχύν.

* *

Ἐν πρώτοις φρονοῦμεν ὅτι τὸ ζήτημα δέον ν' ἀπαλλαγῇ τῶν ἀτίμων σπαργάνων μὲ τὰ ὁποῖα τὸ περιέβαλον τὰ συμφέροντα τῶν δύο ἀντιπάλων, συμφέροντα ἄπερ εὗρον χθονίαν ταπεινῶν δικηγόρων καὶ ὑπερασπιστῶν. Ἡ κοινὴ γνώμη, πρὸς ἣ ἡμεῖς ἀποτεινόμεθα, ἀδιαφορεῖ τόσον πολὺ περὶ τῶν πρωταγωνιστούντων προσώπων, ἀφοῦ ἀγνοεῖ καὶ τὰ δύο καὶ αὐτοὺς καὶ τὴν καταγωγήν των καὶ τὸ ἔργον των καὶ τὸ ποιόν των. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐν πεποιθήσει ἀποβλέπομεν πρὸς τὸ ζήτημα ἀνεξαρτήτως πάσης προσωπικότητος καὶ μόνον τὴν ἠθικὴν καὶ ἐκπολιτευτικὴν αὐτοῦ σημασίαν ὑπ' ὄψει ἔχοντες.

Τί τρέχει μεταξὺ τῶν χωρικῶν Ἄρτας καὶ τοῦ κ. Καραπάνου; Διατί ἅμα ὡς ὑψώθη εἰς τὸ γηραιὸν φρούριόν της ἡ κυανόλευκος, οἱ χωρικοὶ κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῆς ἐλευθερίας ἥτις διὰ μιᾶς αἰφνιδίου κυκλοφορίας τοῦ αἵματος ἐνεφύσησεν εἰς αὐτοὺς τόσην ζωήν, ὥστε διὰ συνθετικοῦ τῆς φαντασίας αὐτῶν πηδήματος νὰ παρακάμψουν τόσων αἰώνων δουλείαν καὶ ν' ἀπαγγείλῃ ἡ καρδία των μὲ αἱματόβρεκτα ἐκ τοῦ πόνου χείλη τὸν ὑψηλὸν αἶνον τῆς χειραφεσίας; Τί ἔλεγον οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι ψιθυρισμοὶ τῶν χωρικῶν, συγχεόμενοι ἐν μιᾷ ὑψηλῇ πνοῇ μετὰ τῶν ἱερῶν τῆς κυανολεύκου κυματισμῶν; Τί ἔλεγον, τί ἔλεγον, ἢ ὅτι ἀναλαμβάνομεν τὰ δικαιώματα καὶ ἡμεῖς ἄνθρωπου, δοῦλοι τέως ὄντες δεσπότου ὅστις πατήσας ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς κατακτήσεώς μας καὶ μεταβαλὼν δι' ὀλίγου χρήματος τὸ αἷμα τῶν πατέρων μας καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ αἱμοβόρου θηρίου τῶν Ἰωαννίνων καταπάτησιν πάσης ἰδιοκτησίας, τὴν

δημευσιν τῶν ἐστιῶν των καὶ τὴν σύλησιν τῶν προγονικῶν· ἀκόμα θηκῶν εἰς δικαίωμα ἰδιοκτησίας δυνάμει τοῦ βαρβάρου μουσουλμανικοῦ δικαίου ἐζήτησε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐφ' ἡμῶν καὶ ἐπὶ τῶν τέκνων ἡμῶν τὴν δουλείαν τῆς γῆς καὶ δι' αὐτῆς τὴν δουλείαν τῶν ἀτόμων ἡμῶν. Καὶ ἐνόσῳ μὲν διετελοῦμεν ὑπὸ τὸ Κράτος ἐκεῖνο, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου διηρπάγη ἡ προγονικὴ περιουσία καὶ ἐδεσμεύθη τῶν πατέρων ἡμῶν ἡ ἰδιοκτησία, ἠνειχόμεθα νὰ δουλεύωμεν τῷ κ. Καραπάνῳ, ὡς θὰ ἐδουλεύομεν οἱῳδήτινι Ἀλῇ ἢ Μουσταφᾷ. Ἡ δουλεία δὲν ἦτο μόνον πολιτικὴ δουλεία, ἦτον κοινωνικὴ δουλεία, εἴμεθα εἶδος δουλοπαροίκων μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἀπελαμβάνομεν τῆς ἐλευθερίας, ὁπόταν ἠθέλομεν νὰ ἀποθάνωμεν τὸν διὰ λιμοῦ θάνατον. Ἀλλὰ τώρα ὁπόταν παρθένους ὡς τὸν γαλαξίαν μᾶς ἐπιδεικνύεις τὰς λευκά σου γραμμὰς καὶ τὸν κυανοῦν σου οὐρανόν, ὦ σημαία, τώρα ὅτε εἰς τὰς φαιδρὰς ὁράσεις μας παρήγορον τὸ κυμαινόμενον φῶς σου ἐπισείεις, ὦ σταυρὲ, τώρα ἐσμὲν ἐλεύθεροι ὄχι μόνον πολῖται, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι, τώρα ἐπέστη ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν οἱ πατέρες μας ἐπότισαν μὲ τὸ αἷμά των καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦ ἱδρῶτός μας, θὰ ἀνήκῃ πλέον εἰς ἡμᾶς, διότι αἱ χεῖρές μας τὴν καθιστῶσι καρποφόρον, καὶ εἶναι ἡ ζωή μας αὐτὴ, τὸ μέλλον τῶν τέκνων μας, ἡ ἐλπίς μας ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ ἡ ψηλαφητὴ ἀπόδειξις ὅτι εἴμεθα καὶ ἐμεῖς ἐλεύθερα ὄντα δυνάμενα ὑπὲρ ἡμῶν νὰ διαθέσωμεν τοὺς ἀγῶνας τῆς ἡμέρας καὶ τὴν ἀνάπαυλαν τῆς νυκτός.»

***

Τὸ λοιπόν; Μιᾶς στιγμῆς συγκίνησις, ἥτις τὸ κάτω κάτω δυνατὸν ἀντὶ νὰ ἐνεπνέετο ἐκ τῆς καρδίας, νὰ ἐκαπνίζετο ὑπὸ τῆς λιμωττούσης γαστέρος τῶν χωρικῶν, ἀρκεῖ νὰ ἐκμηδενίσῃ ἰδιοκτησίαν, τὴν ὁποίαν καθ' ὅλους τοὺς νόμους τῆς προκατόχου κυριαρχίας, φαίνεται ἀγοράσας ὁ κ. Καραπάνος; Τὸ τοιοῦτο θὰ ἦτο μία ἀνωμαλία δικαίου, ἥτις εἰς οὐδὲν πεπολιτισμένον κράτος ἠδύνατο νὰ λάβῃ χώραν, χωρὶς νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἡ ὑψίστη τῶν αὐθαιρεσιῶν. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ δίκαιον τοῦ Καραπάνου καθίσταται λίαν ἐμφισβητούμενον ἀπέναντι τοῦ δικαίου τῶν χωρικῶν. Τὸ δίκαιον τοῦ Καραπάνου, εἶναι δίκαιον κατακτήσεως· τὸ δίκαιον τῶν χωρικῶν εἶναι δίκαιον ἰδιοκτησίας· ἡ κατάκτησις δὲν διαγράφει τὴν ἰδιοκτησίαν· ἡ δήμευσις δὲν ἀφαιρεῖται τὰ δικαιώματα αὐτῆς· ἡ ἁρπαγὴ δὲν ὑποκαθίσταται εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν. Καὶ μεθ' ὅλην τὴν μισθωτὴν τοφίαν των οἱ κλεινοὶ νομοδιδάσκαλοι Οἰκονομίδης, Καλλιγᾶς, Ψαρᾶς ποῦ ἠναγκάσθησαν νὰ στηρίξουν τὴν γνωμοδότησίν των, εἰμὴ ἐπὶ τοῦ μουσουλμανικοῦ δικαίου, εἰς τοὺς νόμους τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους καὶ ἐπὶ τῶν τετριμμένων ἀρχῶν τῆς σοφισματικῆς ἐπιστήμης των; Παρῆλθον δέκα ἔτη, ἄρα παραγράφεται πᾶσα περὶ διεκδικήσεως αὐτῶν ἀγωγή. Ἀλλὰ τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ εἶναι ἄξιον τοῦ κ. Σταυροπούλου ἢ τοῦ κ. Γκινάκα ἐν τῷ πρώτῳ τυχόντι Εἰρηνοδικείῳ.

Δι' ὑμᾶς τοὺς Καθηγητὰς, τοὺς σοφοὺς, τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ δικαίου καὶ οὐχὶ τοῦ κρείσσονος ἢ τοῦ ἥττονος λόγου, αὐτὰ τὰ ἐπιχειρήματα, αὐτοὶ οἱ τουρκικοὶ νόμοι ἔπρεπε νὰ ἀποκρουσθῶσιν ἐπ' ὀνόματι τῆς συνειδήσεώς σας, καὶ ν' ἀποβλέψητε εἰς τὰς μεγάλας ἀρχὰς τοῦ ἱστορικοῦ δικαίου, αἵτινες ἐσήμηναν τὰς οἰκονομικὰς φάσεις τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ.

Πῶς; Ὁ ἑλληνικὸς νόμος θὰ καλύψῃ ὑπὸ τὴν λευκήν του πτέρυγα τὸ θνησιμαῖον τοῦ μουσουλμανικοῦ δικαίου; Ἡ ἑλληνικὴ ἐλευθερία θὰ χαιρετίσῃ μόνον ὡς ὄνειρον τοὺς δούλους ἀδελφούς μας, ἡ δὲ πραγματικὴ ζωή των θὰ διέρχηται ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους τῆς κοινωνικῆς δουλείας; Τί θὰ εἴπῃ Καραπάνος ἰδιοκτήτης εἴκοσι χωρίων; Ὑποθέσατε τὸ πρᾶγμα ἐκτεινόμενον πανταχοῦ. Ὑποθέσατε πέντε ἢ ἓξ κυρίους κατόχους ὅλης τῆς ἑλληνικῆς γῆς. Ποῦ μένει τότε ἡ ἐλευθερία πρῶτον τῆς ζωῆς καὶ ἔπειτα τοῦ

ἀτόμου; Δὲν ἐπανερχόμεθα εἰς τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους; Δὲν ἐπαναφέρομεν τὰ φεουδαρχικὰ ἤθη; Δὲν μεταφυτεύομεν τὴν Ἰρλανδίαν ἐν Ἑλλάδι;

Ὅ,τι ἔκαμεν ἡ Ἰταλία ἤδη ἀπὸ τοῦ ιζ'. αἰῶνος, ὅ,τι ἔμαμεν ἡ Γαλλία διὰ τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ὅ,τι ἀπολαμβάνουν αἱ Βόρειαι χῶραι καὶ αὐτὴ ἀκόμα ἡ Ῥωσία, δὲν θὰ τὸ ἔχωμεν ἐν Ἑλλάδι; Ἔφεραν παράδειγμα τὸν Νόελ καὶ τὸν Παπαρρηγόπουλον καὶ κάμποσους ἄλλους κτηματίας χωριῶν ἐν Εὐβοίᾳ, ἐν Φθιώτιδι, ἐν Ἀττικῇ. Καὶ τί μὲ τοῦτο; Ἡ μία ἀρχὴ καταστρέφει τὴν ἄλλην; Τὸ ἄδικον ἐν Ἑλλάδι μεταβάλλει εἰς δίκαιον τὸ ἄδικον ἐν Ἄρτῃ; Καὶ τί ἄλλο εἶναι τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα τῆς Ἰρλανδίας ἢ ἀπαράλλακτον τὸ ζήτημα τῆς Ἄρτας; Καὶ ἐκεῖ ὑπάρχουν ἐνοικιασταὶ βραχυπρόθεσμοι σμικροτοτάτων κτημάτων, εἰς οὓς οἱ ἰδιοκτῆται παρέχουσιν οἰκίσκους πρὸς κατοικίαν, καὶ τοὺς ὁποίους δύνανται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἢ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ὡς ὁ κ. Καραπάνος, νὰ διώξουν ἀπὸ τοῦ κτήματός των. Ἔπρεπε λοιπόν, κύριε Οἰκονομίδη καὶ κύριε Ψαρᾶ, ὁ Βράϊτ καὶ ὁ Γλάδστων καὶ ὅλον τὸ φιλελεύθερον κόμμα νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ ἐλεεινά σας σοφίσματα καὶ νὰ εἴπωσι: δεκαετία παρῆλθεν· ἡ παραγραφὴ εἶναι πλήρης· οἱ Ἰρλανδοὶ ἀγρόται ὀφείλουν νὰ ἐξακολουθῶσι δουλεύοντες τοῖς κυρίοις των; Ἢ ἔπρεπε νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ νορμανδικὸν δίκαιον, ὡς σεῖς εἰς τὸ μουσουλμανικόν, εἰς τὸ δίκαιον τῆς κατακτήσεως, καὶ νὰ μὴν ἀποπειραθῶσι τὴν λύσιν τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος διὰ τῆς βαθμιαίας δημιουργίας ἰδιοκτησιῶν, δημιουργίας ἰδιοκτησιῶν, ἀκούετε, κλεινοὶ νομοδιδάσκαλοι; Διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1870 ὁ μέγας Βράϊτ ἐδημιούργησεν 10,000 ἰδιοκτῆτας, οἵτινες ἐπρόκειτο νὰ ἐξοφλήσουν τὰς ἰδιοκτησίας των ἐντὸς τριακονταετίας.

**

Τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν ἐξαντλεῖται οὔτε εἰς ἓν, οὔτε εἰς δέκα ἄρθρα. Εἶναι τὸ σοβαρώτερον τῶν ζητημάτων διὰ τὰς ἑαυτοῦ ἐπαρχίας καὶ ἐστὶ βέβαιοι, κύριοι γαιοκτήμονες τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἐπεκταθῇ καὶ ἐφ' ὑμᾶς. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Καραπάνου, τοῦ Κουμουνδούρου, τοῦ Τρικούπη, τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, τῶν περουκῶν, τῶν ὀλίγων μεγαλοκτηματιῶν, τῶν ἐγωϊστῶν δικηγόρων καὶ τῶν ἀφιλοτίμων δημοσιογράφων τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα δέον νὰ ταφῇ ὑπὸ τὸν κισσὸν ἢ τὰς ῥοδοδάφνας τῶν ἡχηρῶν λέξεων τοῦ δικαίου, τῆς ἐνστάσεως, τῶν παραγραφῶν, τῶν ταπίων, τῶν χοδζετίων καὶ τοῦ *Σερῆ*· ἐνῷ καθ' ἡμᾶς, οἵτινες νομίζομεν ὅτι διερμηνεύομεν τὴν φωνὴν τοῦ ἀληθινοῦ δικαίου, τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα ὅπερ ἐγεννήθη ἐν Ἄρτᾳ, καὶ θὰ γεννηθῇ καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ θὰ ἐξαπλωθῇ καὶ ἐν Ἑλλάδι, δυνατὸν μὲν νὰ προαγγέλλῃ ἀρχὰς ὠδίνων, ἀλλ' ἐκ τῶν ὠδίνων αὐτῶν θὰ πηγάσῃ νέα δημιουργία παραγωγικὴ δυνάμεων καὶ εὐημερίας διὰ τῶν τόπον μας.

Καλεβάν.

ΡΩΜΑΙΙΚΟ

—

Πῶς πάει τὸ 'Ρωμαΐϊκος;... λαμπρὰ, ὡραῖα, θεῖα!
Λόγο κακὸ κανένας μας δὲν ἔχει νὰ εἰπῇ...
Νὰ δὰ ποῦ μπαίνει ὁ στρατὸς καὶ μέσ' 'στὴ Θεσσαλία,
χωρὶς νὰ κόψῃ ἄνθρωπο καὶ οὔτε νὰ κοπῇ.
Ἂν ὅμως καὶ γι' ἀσφάλεια καὶ τάξι ἐρωτᾶτε,
'Μπορεῖτε ὅπου θέλετε ἐλεύθερα νὰ πᾶτε.

—

ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

—

I

Ὦ παρθένε, σὲ ἀγαπῶ. Ἡμέραν τινὰ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας ἐξύπνησα μὲ τὴν εἰκόνα σου ἐν τῇ τεταραγμένῃ μου φαντασίᾳ· σὲ ἐλάτρευσα ὡς θεῖον ὄνειρον ἐπταετής. Ὅταν σὲ εἶδον μετὰ ἔτη, ὅλη μου ἡ ζωὴ κατέστη ὄνειρον καὶ ἡ εἰκών σου ἔλαβε δι' ἐμὲ τὸν τύπον τῆς θεότητος. Τὸ μέτωπόν σου ἐκφράζει πλειότερα ἢ ὁ ἀστερόεις οὐρανός· τὸ βλέμμα σου δίδει τὴν γαλήνην εἰς τὴν μανίαν τοῦ βορρᾶ καὶ τῶν κυμάτων τὴν ὠρυγήν· τὸ μειδίαμά σου μετὰ τῶν παρειῶν σου ἀποτελεῖ τὸ θέλγητρον τῆς ὅλης δημιουργίας καὶ τὸ ἀνάστημά σου ἀνεβλάστησεν ὡς ὁ τελειότερος κρίνος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ παραδείσου. Σὲ ἀγαπῶ... δὲν τολμῶ νὰ τὸ ὁμολογήσω εἰς τὴν καρδίαν μου· διότι δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ σπλάγχνα μου μέρος, ὅπου δὲν εἶσαι γνωστὴ καὶ ἀγαπητή· ἡ καρδία μου γνωρίζει ὅτι σὲ ἀγαπᾷ ἡ ψυχή μου, καὶ ἡ ψυχή μου γνωρίζει ὅτι σὲ ἀγαπᾷ ἡ καρδία μου· σὲ ἀγαπᾷ ἡ ἀνάμνησίς μου, σὲ ἀγαπᾷ ὁ λογισμός μου καὶ μεταξὺ τῶν ἐλπίδων τοῦ μέλλοντος ἡ μορφή σου φωτοβολεῖ ὡς ἡ γλυκυτέρα μου ἐλπὶς μέχρι τῶν ἀδύτων τῆς αἰωνιότητος. Τὸ προσφιλές σου ὄνομα ἀπαγγέλλω ὡς τὴν εὐγλωττοτέραν προσευχήν, ὅταν κατακλίνωμαι, καὶ εἰς τὴν πρώτην ἀκτῖνα τοῦ αὐγερινοῦ ἀνεγείρομαι μὲ τὴν εἰκόνα σου ἐνώπιον τῶν ἡμικλείστων ὀφθαλμῶν μου καὶ μὲ τὸ ὄνομά σου ἐπὶ τῶν χειλέων μου. Σὲ ἀγαπῶ... ἂν ἡ κτίσις εἶχε ἓν μόνον αἴσθημα καὶ μίαν μόνην καρδίαν, δὲν θὰ ἔπαλλε σφοδρότερον παρ' ὅσον πάλλει ἡ καρδία μου διὰ σέ· διότι ὁ ἔρως ἐμεγέθυνε τὴν καρδίαν μου ὑπὲρ την κτίσιν, ἵνα καταστήσῃ αὐτὴν ἀξίαν σοῦ καὶ τῆς καλλονῆς σου.

—

Mon dieu! mon dieu! qu' il est ennuyeux de vivre ainsi, seule, sans mari, sans aucune espèce d' homme. Je voudrais bien savoir ce que c'est qu'un homme. Ma femme de chambre me dit sur celà bien des choses fort curieuses. Mais mama ne songe point sérieusement à me marier, ni papa non plus· c' est de la cruauté de leur part. Cependant j'ai, moi aussi, mes petits désirs, puisque j' aie du sang. Ah! je leur ferai une scène ce soir au dincr. A force de crier je me marierai enfin, je l'espère. Il y a six ans que je pouvais être mariée comme tant d' autres. Est il possible d'attendre pendant si long-temps la jouissance qu'il nous faut! Je ne peux pas voir papa entrer dans la chambre de mama sans m' imaginer leurs baisers et leurs embrassements de tute la nuit. Voilà pourquoi ils ne songent pas à l établissement de leur fille. Ah! je m' enrage; c' est à pleurer amérement. Du moins, est ce qu'on me laisse ma liberté? Toujours des grondements, toujours des injures, des recriminations, des scènes. Si je sors au balcon mama survient bientôt;—Que voyez-vous là mademoiselle? Qui est ce monsieur? Pour quoi vous tenez votre mouchoir? Rentrez mademoiselle; vous nous porterez honte, mademoiselle. — Cependant, je sais bien que ce n'est pas moi qui porte honte à la famille; papa le sait aussi bien; et pourtant tous les deux ne me pardonnent pas la moindre amourette pour m'amuser un peu. Mon dieu! sauvez moi de leurs mains! Je ne puis plus, je ne puis plus.... Un mari! un mari!

II

Χθὲς εἶδον μακρόθεν τὸ μειδίαμά σου καὶ ἠλεκτρικὴ ἀναλαμπὴ διεπέρασε τὰ σκότη τῆς ψυχῆς μου· τὰ πτηνὰ τῶν ὀδῶν ἐκελάδησαν ἐκ τῆς χαρᾶς καὶ ἡ αὔρα ἐστέναξε λιγυρὸν στεναγμόν· ἡ ἀκτὶς τῶν ὀφθαλμῶν σου ἔψαυσε τὰ βάθη τῆς καρδίας μου, ἥτις ἀνεσκίρτησεν ἐξ εὐφροσύνης καὶ ἡδονῆς· ἔστω εὐλογημένη ἡ ἀκτὶς καὶ εὐλογημένοι οἱ τοιοῦτοι ὀφθαλμοί! Φεῦ! διατί εἶσαι τοσοῦτον ἐγγὺς τῆς ψυχῆς μου καὶ συγχρόνως τοσοῦτον μακράν; ὁ πόθος σου ἐμάδανε τὴν καρδίαν μου, κόρη, καὶ ἡ κεφαλή μου κλίνει ὑπὸ τὸ βάρος πικροτάτων διαλογισμῶν. Πρὶν, σὲ ἐλάτρευον ἐν ἀπείρῳ μακαριότητι· τώρα ἐπεθύμουν νὰ σὲ ἱκετεύσω, νὰ χύνω τὰ δάκρυά μου ὑπὸ τοὺς πόδας σου, νὰ ἀσπασθῶ μετ' ὀδύνης τὰ κράσπεδα τῆς ἐσθῆτός σου, νὰ συντρίψω ἐμαυτὸν ἐνώπιόν σου εἰς μύρια τεμάχια, ἵνα ἀναπνεύσω, ὡς ὑπερτάτην ἀμοιβὴν, τὴν παρθενικὴν ἀναπνοήν σου καὶ νὰ ζήσω ἐν γλυκείᾳ δουλείᾳ πλησίον σου. Φεῦ! διατί ὁ ἔρως εἶναι ὀδύνη καὶ στεναγμός; Πανταχοῦ εἶμαι ξένος, ἐν μέσῳ τῶν φίλων μου ἄφιλος, ἐντὸς τῶν πόλεων ἔρημος, ἐπὶ τῶν ὀρέων δοῦλος καὶ ἐνώπιον τῆς συνειδήσεώς μου καταδεδικασμένος. Ἔσφαλον, διότι τοσοῦτον ἠγάπησα; Ποσάκις ἠγωνίσθην νὰ κρατήσω τὴν καρδίαν μου εἰς τὰ ἀθῶα καὶ ἅγια αἰσθήματα λατρείας ἱερᾶς, λατρείας πλάσματος πρὸς τὸν Πλάστην, ὅπως ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας! Ἀλλ' ἡ καρδία μου σὲ ποθεῖ ὡς ἡ φλὸξ τὸν ἀέρα, ὡς ἡ χρυσαλλὶς τὸ φῶς καὶ ὡς ὁ θνήσκων τὴν πνοήν. Σὲ ἀγαπῶ, διὰ νὰ σὲ σφίγξω ἐπὶ τὸ στήθους μου μέχρι συντελείας, διὰ νὰ βυθίσω τὸ βλέμμα μου εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου, ὡς εἰς πανόραμα οὐράνιον, διὰ νὰ μεθυσθῶ εἰς τὴν εὐωδίαν τῶν χειλέων σου. Ὦ! συγγνώμην, ἐὰν οἱ πόθοι μου φέρωσι στίγμα εἰς τὴν εὐδίαν τοῦ μετώπου σου καὶ εἰς τὴν

Μονάχα δυὸ φρικτοὶ λῆσταὶ πιαστῆκαν 'στὴν 'Αθήνα,
'Απὸ ἐκείνους ποὺκλεψαν τὸν Σοῦτερ... τί μᾶς νοιάζει;
Ἂς κλέβεται ὁ Γερμανὸς καὶ ὁ 'Εγγλέζος δεῖνα,
Φθάνει μονάχα Ἕλληνα κανεὶς νὰ μὴ πειράζῃ.
Κι' εἶχαν μὲ λίραις 'Αγγλικαῖς γεματο τὸ κεμέρι,
Μὰ τώρα τί νὰ ἔγιναν ἢ λίραις ποιὸς τὸ ξέρει;

—

Ἂν ἐρωτᾶτε, κύριοι, πῶς εἶναι κι' ἡ ὑγεία,
Τὸ 'Ιατροσυνέδριον τὴν ἠῦρε σὰν καλή...
Ναὶ μὲν ὁ τύφος λύσσαζε καὶ ἡ δυσεντερία,
'Αλλὰ καὶ πέρσυ 'πέθαιναν, μᾶς λέει, πιὸ πολλοί.
Ἂν δὲν πεθαίνουν ἑκατὸ τοὐλάχιστον τὴν ὥρα,
Ἂς μὴ φοβᾶται τίποτε τῶν 'Αθηνῶν ἡ χώρα.

—

'Ο Δήμαρχος εὑρίσκεται σ'ἀδιάκοπη μουρμοῦρα,
'Βριζει τὸν Δοῦκα δυὸ φοραῖς καὶ τρεῖς τὴ Νομαρχία,
Τὰ ρίχνουν πάλι καὶ αὐτοὶ 'στοῦ Σούτσου τὴ καμποῦρα,
Κι' ὅμως ἐμεῖς πεθαίνομε μὲ τόση ἡσυχία.
Γροθιαῖς, κλωτσιαῖς, συμβούλια γι' αὐτὸ τὸ Κεφαλάρι,
Γουρούνια 'βριζονται ἐδῶ, καὶ παρεκεῖ *γαϊδάροι*.

—

Σταμάτα, τύφε ἄγριε, καὶ ἕνα μὴ πεθάνῃς,
Ὦ, ὅτου νὰ παστρέψωμε τὰ βρώμικα νερά μας
'Απὸ τὰ βακτηρίδια—ὡς λέγει Δεληγιάννης.—
Ὦ τύφε σὺ κοιλιακὲ, μὴν ἔμπῃς 'στὴν κοιλιά μας.
'Απάνω 'στὴν κατάληψι μᾶς ἦλθες καὶ σὺ τώρα;
Καὶ πάλι σὲ παρακαλῶ σταμάτησε τὴ φόρα.

—

Καὶ ὅμως, φίλοι κύριοι, μὲς 'στὴν ἐπιδημία
'Ο Μπούμπουλης ἐργάζεται καὶ γιὰ θωρακωτά·
Δὲν σκιάζεται τὴ γαστρικὴ καὶ τὴ δυσεντερία,
Κι' εἰς κύματα καὶ τρόπαια ἐλεύθερος πετᾷ.
Αὐτὸ θὰ 'πῇ πολιτικό!... ὁ κόσμος νὰ πεθαίνῃ
Κι' αὐτὸς 'στὸ ὑπουργεῖό του ν'ἀνεβοκατεβαίνῃ.

—

Πῶς ἔχει καὶ ὁ κύριος Πρωθυπουργὸς τοῦ κράτους;
Τρώγει καλά; πίνει καλά; κοιμᾶται μ' ἡσυχία;
Τί σκέπτεται γιὰ τὸ νερὸ καὶ γιὰ τοὺς ἀποπάτους;
Τί λέγει γιὰ τὴν Ἤπειρο καὶ γιὰ τὴν Θεσσαλία;
Τόσο πολὺ ἐπάχυνε 'στὰ μπάνια ὁ καϋμένος,
Ποῦ ἔγινε ἀγνώριστος . . . ὤ! τί χαρὰ 'στὸ γένος!

—

Καὶ τώρα γιὰ τοὺς Ἕλληνας δὲν εἶναι ἄλλο νέο,
Μονάχα ὅτι ἔγινε Ῥωμηὰ μιὰ νέα Τοῦρκα,
Καὶ κατὰ τηλεγράφημα τοῦ 'Ρεουτερ σπουδαῖο
'Ο στρατηγὸς τῆς κατοχῆς πηγαίνει γιὰ τὴ *Φοῦρκα*.
Μὰ γιὰ τὴ *Φοῦρκα*, κύριοι, θαρρῶ πῶς εἴμαστ' ὅλοι,
Κι'οἱ ὑπουργοὶ κι'οἱ δήμαρχοι καὶ οἱ γιατροὶ κι'οἱ-ὅλοι.

Souris

ΦΡΟΥ—ΦΡΟΥ

Ὅσα ἐγράφησαν κατὰ τῶν Δημοτικῶν ἀρχόντων καὶ αὐτὰ ἀκόμα τὰ ὑφ' ἡμῶν γραφέντα ἅπερ ἐλογίσθησαν ὡς τὰ δεινότατα πάντων, ἀλλὰ καὶ τὰ δικαιότατα, ἦταν μηδὲν ἀπέναντι τῶν ὑπ' αὐτῶν τούτων πρὸς ἀπολογίαν δημοσιευθέντων. Εἰς τὰ δύο ἢ τρία δικαιολογητικὰ ἔγγραφά των ἀπεκαλύφθη ὅτι οἱ ἀξιολόπηποι αὐτοὶ ἄνθρωποι δὲ ἐπαιζον ὡς τώρα μόνον μὲ τὴν ὑγείαν τῆς πόλεως καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Δήμου, ἀλλὰ καὶ μὲ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ἀκόμα, θεωροῦντες διασκέδασιν τὸ πηγαίνειν εἰς τὰς συνεδριάσεις καὶ ἀστείζεσθαι καὶ συζητεῖν καὶ θυμόνειν καὶ ἀποχωρεῖν καὶ χίλια ἄλλα μειρακιώδη ἄξια τῶν ἐκεῖ συνερχομένων γεροντοπαλληκάρων. Καὶ δὲν εἶναι τοῦτο διόλου παράξενον. Τὸ ἄνθος τῶν Δημοτικῶν μας Συμβούλων ἐπὶ μακρὰν ἤδη σειρὰν ἐνιαυτῶν συνεχωτίζετο καὶ περνοῦσε ὅλας τῆς σχολῆς του τὰς ὥρας μαζὺ μὲ τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἐν Παρισίοις διημερεύοντα Α. Ν. Κατήντησε δὲ πλέον au même niveau μὲ τὴν μεγαλοφυΐαν αὐτήν. Καὶ ἀξιοῦσι ἀκόμα νὰ μὴ παραιτοῦνται!

—

'Η μεγαλειτέρα τῶν δικαιολογία εἶναι ὅτι τὰ τῆς ἐποπτείας τῆς καθαριότητος εἶναι ἀνατεθειμένα εἰς τὴν Διοικητικὴν 'Αστυνομίαν 'Αθηνῶν καὶ Πειραιῶς. 'Αλλ' ἡ καθαριότης δὲν εἶναι προϊὸν ἐποπτείας, εἶναι προϊὸν δαπάνης καὶ τῶν προκαλούντων αὐτὴν ὑγιειῶν μέτρων, ἀλλὰ τὰ μέτρα αὐτὰ καὶ ἡ δαπάνη αὐτὴ εἶναι ἔργον καθαρὸν τοῦ Δήμου. 'Ο *Αἰὼν*, ὅστις κυρίως ἡμᾶς ὑπαινίττεται, ἐζήτησε νὰ μᾶς παραζαλίσῃ μὲ παραθέσεις ἄρθρων καὶ ν' ἀποδώσῃ ἀκόμα ἡ ἀσύγγνωστον ἄγνοιαν νόμων ἢ ἔτι ἀσύγγνωστον διαστροφὴν αὐτῶν πρὸς ἀποπλάνησιν. Ποῖος τὸν σκοπὸν τοῦτον φθάνει αὐτὸς εἰς τὸ σημεῖον εἰς ὃ ἐνόμισεν ὅτι ἐφθάσαμεν ἡμεῖς καὶ ἀπογυμνόνει τὸν Δῆμον παντὸς καθήκοντος, παντὸς δικαιώματος, πάσης ἐξουσίας. Καὶ λοιπὸν καταλυτέος ὁ Δῆμος καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀνορθωτέα κυρίαρχος ἐφ' ὅλων ἡμῶν ἡ ῥυπαρὰ Διοικητικὴ 'Αστυνομία 'Αθηνῶν καὶ Πειραιῶς. 'Ο *Αἰὼν* δὲν θέλει νὰ ἐννοήσῃ τὴν ὑψηλὴν σχέσιν ἥτις ἐνυπάρχει μεταξὺ Δήμου καὶ 'Αστυνομίας, ὅτι αὐτὴ εἶναι τὸ ἐκτελεστικὸν ὄργανον ἐκείνης. 'Αλλὰ τὸ ὄργανον διὰ νὰ ἐκτελέσῃ, ὁ κύριος πρέπει ν' ἀποφασίσῃ. Τί δ' ἀπεφάσισεν ὁ Κύριος, ὁ Δῆμος; Τίποτε, διὸ καὶ ὁ *Αἰὼν* ἐπιδοκιμάζει ἐληρέστατα ὅλας τὰς φιλιππικὰς ἐρωτήσεις τῆς *Στοᾶς* πρὸς τὸν Δήμαρχον, ὡς μηδὲν πράξαντα, μηδὲν συντελέσαντα ἐπὲρ τῆς δημοσίας ὑγείας· ἀλλ' ἴσως ἐπιδοκιμάζει τὰς μομφὰς, διότι ἀποτείνονται πρὸς τὸν Δήμαρχον καὶ ὄχι πρὸς τοὺς Δημοτικοὺς Συμβούλους. Τοιούτων βυζαντινῶν λεπτοτήτων καὶ ψωροφιλοτιμιῶν πάντοτε ὁ *Αἰὼν* ἀπεδείχθη μανιώδης ἐραστής· ἀλλ' ἡμεῖς οἵτινες οὐδὲν ἔχομεν νὰ ὑπηρετήσωμεν πάθος, ἀλλ' ἢ τὸν πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ἔρωτά μας καὶ τὸ καθῆκον ἡμῶν ὡς δημοσιογράφων συμπεριλαμβάνομεν ὅλους ἐν τῇ δικαίᾳ κατ' αὐτῶν ἀγανακτήσει τοῦ ἡμοσίου καὶ ἐπιμένομεν ζητοῦντες τὴν **συλλήβδην παῦσίν** των, ἀφοῦ τὰ συμφέροντα ἢ ἡ φιλοτιμία των τοὺς ἐμποδίζει νὰ παραιτηθῶσιν.

ΠΕΝΙΑΙΣ

'Περίεργον μᾶς φαίνεται, πῶς ἀκόμη δὲν ἀνέγνωμεν ὡς ἐκρυτελεύτιον ἄρθρου τινὸς ἐν τῇ *Ὥρᾳ*·

α. . . Τὸ ἀληθὲς εἶναι, ὅτι ὑπὸ τὸ κράτος τῆς παρούσης Κυβερνήσεως τὸ πᾶν διαφθείρεται. 'Ιδοὺ ὅτι καὶ οἱ κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἐπιπολάζοντες πυρετοί, παρουσιάζουσι *κακόηθη χαρακτῆρα*».

—

'Εν τῷ *Ἄντρῳ τῶν Νυμφῶν* ὁ φίλος Π. ἐρυθριᾷ πρὸ τῶν κνημῶν τῆς Τυρολίδος περισσότερον ἢ ὁ δημοκρατικὸς σκοῦρος τοῦ κ. Λομβάρδου.

'Ο Ν. δικαίως ἀπορῶν διὰ τοῦτο, τὸν ἐρωτᾷ τί ἔχει· οὗτος δὲ ἀποκρίνεται·

— Μὴ ῥωτᾷς ἀδελφέ· ἔχω *κακόηθη πυρετόν*.

Παλιάτσος.

ἀγνότητα τῆς ψυχῆς σου καὶ εἰς τὴν εἰρήνην τῆς καρδίας σου. 'Ο ἔρως εἶναι ὠκεανὸς, εἰς οὗ τὸν πυθμένα ἀγωνιῶ δυστυχὴς καὶ τεταπεινωμένος. 'Υψώθητι σύ, παρθένε, ὡς ἄστρον διαυγὲς καὶ ἐράσμιον ὑπεράνω νεφέλης τεταραγμένης καὶ σκοτεινῆς· τὰ πάθη μου ἂς μὴ θίξωσι τὸ ἄχραντόν σου φῶς, ἔστω καὶ ἂν μύριαι θανάτου ἀγωνίαι θὰ κατατυραννήσωσι τὴν ψυχήν μου καθ' ἑκάστην καὶ ἀμετακλήτως.

—

Ce jeune homme il parait qu'il m'aime plus que l'autre, quoi qu'il ne m'a pincé jamais à la porte du théâtre. Pauvre garçon S il savait combien je suis sensible à son sentiment! Il est grand; il me parait fort; c'est justement ce qu' il me faut. Il a l air d'un poète; s'il faisait des sonnets? Mon nom figurerait dans les feuilles; quel bonneur! Mes amies se creveraient d envie; pourquoi pas? Est-ce que je ne suis plus belle qu'une autre? Mais à qnoi sert la beauté quand on a des parents si inhumains? Il me faut absolument un amoureux, je le trouverai. Je languis tous les jours piteusement; mon petit bijou ne me suffit plus; mama ne me permet pas même la société d' un petit chien. Quelle mère, mon dieu, quelle mère! L' autre jour n'a-t-elle pas défendu à la cameriste de s' enfermer avec moi dans ma chambre? n'a-t-elle pas ordonné d' ôter la glace de ma chambre á coucher? Le pauvre poète qni m'aime s'il savait combien je suis malheureuse, il ferait quelque tentative pour m'approcher. Mais il ne me parait pas entrepreneur. Voilà pourquoi je le déteste. Du reste il n' est pas possible qu'il soit mon mari, le pauvre diable! Jamais ma mère n' y consentirait; il n'est pas de nôtre rang; il n' est pas mis convenablement; pas de gands, pas de chapeaux neufs. Je me moque de lui; il me faut un mari qui m'aime pour qu' il m'obéisse, c'est vrai; mais pas lui, aucunement. Ah! si je trouvais un mari, chargé d'affaires, du moins correspondant des journaux européennes!

III

'Η ζωή μου ὁμοιάζει τοῦ ποταμοῦ τὴν ἀδιάλειπτον ροήν· Πόθοι, αἰσθήματα, σκέψεις, ἀναμνήσεις, ἐλπίδες, ῥέουσι μετ' ἀκατασχέτου ὁρμῆς πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς αἰωνιότητος, ἡ δὲ ψυχή μου ἀπογυμνοῦται καθ' ἑκάστην πάσης δυνάμεως καὶ πάσης χάριτος, ὡς δένδρον φυλλορροοῦν τοῦ φθινοπώρου. Νομίζω ὅτι ἵσταμαι ἐν μέσῳ τοῦ παντὸς ὡς παίγνιον τῆς φύσεως, ταχέως, ἀκατανοήτως ταχέως περιστρεφομένης περὶ ἐμέ. Δὲν ὑπάρχει σωτηρία, μήτε ἐλπίς, μήτε ἔλεος· καὶ ἐν τῇ φρικτῇ ταύτῃ περὶ ἐμὲ ἐρημίᾳ, ἡ ἰδία μου ὕπαρξις ἐξεμηδενίσθη. Ποῦ νὰ κατευθυνθῶ, ποῦ νὰ καταφύγω; καὶ τίς θέλει μοὶ φανῇ ὁδηγός; Δι' ἐμὲ γῆ καὶ οὐρανὸς ἦν ὁ ἔρως μου καὶ ἀπώλεσα οὐρανὸν καὶ γῆν, ἀπωλέσας τὸν ἔρωτά μου. Σκέπασόν με μᾶλλον σύ, ὦ γῆ, κρύψον με εἰς τοὺς βαθυτέρους κόλπους σου, καὶ θέλεις κρύψει πτῶμα ἀληθινόν· ἂς μὴ ἴδω πλέον τὴν ἀκτῖνα τῆς αὐγῆς καὶ τὴν ἀκτῖνα τῆς ἀμφιλύκης· ἂς σβεσθῇ ὁ λογισμός μου, ὡς φανὸς πλοίου τὸ ὁποῖον ἡ τρικυμία κατεπόντισε, καὶ ἡ καρδία μου, ἡ καρδία τῶν τοσούτων παλμῶν καὶ τῶν ὀνείρων, ἂς συντριβῇ ὑπὸ τὴν πτέρναν τοῦ Ἄτλαντος, τοῦ βαστάζοντος τὸν ὄγκον τῆς δημιουργίας ὅλης. Τότε, πτωχή μου καρδία, δὲν θὰ πονῇς πλέον καὶ δὲν θὰ παρίσταμαι πλέον εἰς τὴν θλιβερὰν ἀγωνίαν σου, ὡς πατὴρ εἰς τὴν ἐσχάτην ἀγωνίαν τέκνου φιλτάτου καὶ μόνου. Ψυχή μου, τὸ ὄνομά σου ἔστω ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπελπισία· καὶ ἂν ἦσαι ἀθάνατος, ἂν προώρισαι νὰ περιοδεύῃς τὰ διαστήματα καὶ τὰς σφαίρας τοῦ στερεώματος, οἱ γόοι καὶ τὰ δάκρυα μηδέποτε νὰ σ' ἐγκαταλείψωσι. Σπεῦσον νὰ ἐξέλθῃς τοῦ στήθους μου, ὅπου ὁ ἔρως ἀφῆκεν οἰκτρὰ ἐρείπια καὶ θανάτου σκελετοὺς, καὶ ἡ τελευταία συστολὴ τῶν χειλέων μου ἂς ἐκφράζῃ μελανὴν βλασφημίαν κατὰ τῆς φύσεως, κατὰ τῆς κοινωνίας, κατὰ τῆς εἱμαρμένης, κατὰ παντὸς ὅ,τι κατατυραννεῖ καὶ δαμάζει τὴν ἔμφυτον καὶ ἐλευθέραν καὶ εὐγενῆ τῆς καρδίας ὁρμήν. Τετέλεσται, ἦλιε. Χάριεν δῶρον σὲ κομίζω, ὦ Ἅδη, τὴν ψυχήν μου· δέξαι αὐτὴν εὐγνωμόνως· διότι ἡ δυστυχία αὐτῆς θὰ φέρῃ τιμὴν καὶ εἰς τὸν Ἅδην· ὦ κόρη, εἴθε νὰ μὴ τιμωρήσωσι τὴν ἀναισθησίαν σου οἱ θεοί!

—

Ce n'est pas sans doute honnête de rire avec le sentiment de mon prétendu qui m' écrit de lettres bien amoureuses, mais que faire? il faut ménager ma mère qui a des soupçons contre mon cousin. Elle est femme de le chasser de chez nous. C'est un don du ciel qu'un beau cousin; il a l'entrée libre dans la maison; personne ne le soupçonne; la parenté couvre tout. J'ai jeté aussi mes filets sur le domestique de mon père; le gueux! il m' a compris tout de suite. A vrai dire, le domestique est plus beau que le cousin; il a des distingués charmants; il est toujours sous ma main; ah! s' il n' était pas marié! et aved quelle sale femme, mon dieu! je l'ai vue hier lancersur moi des regards ménaçants; elle aura beau faire son mari lui sera volé; puisqu' elle ose se présenter comme ma rivale, je me vengerai d'elle, ce soir même.

CHESMES IMBRIUS.

ΑΜΛΕΤΟΣ

—

Words, words, words !
(Hamlet).

Ἐξ ὅλων τῶν ἀποθαμβουσῶν φράσεων καὶ τῶν βαθειῶν ἐννοιῶν, ἐξ ὧν γέμει ὁ *Ἀμλέτος* τοῦ Σαίξπηρ, ὃν ἠκούσαμεν προχθὲς καλῶς παριστανόμενον ἐν τοῖς «Ὀλυμπίοις», μοὶ ἔμεινε βαθύτερον καὶ ἀνεξιτήλως κεχαραγμένη εἰς τὴν μνήμην μου, ἡ τριπλῆ ἀναφώνησις τοῦ φιλοσοφοῦντος αὐτοῦ δῆθεν παράφρονος «Λέξεις, λέξεις, λέξεις !», δι' ἧς ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἀποτεινομένην αὐτῷ παρὰ τοῦ Πολωνίου ἐρώτησιν, περὶ τοῦ τί ἀναγινώσκει ἐν τῷ βιβλίῳ, ὅπερ ἀνοίγει φέρει. Ἡ πολυσήμαντος αὕτη φράσις μοὶ ἐθάμβωσε πρὸ πολλοῦ τὸ ὄμμα, καθὼς ἡ μυστικὴ περιλαμπὴς τριλογία, ἥτις ἐπεφάνη χαρασσομένη δι' ἀοράτου χειρὸς, πρὸ τῶν καμμυομένων ἐκ τῆς μέθης ὀφθαλμῶν τοῦ ἀκρατοποτοῦντος Βαλτάσσαρ, κατὰ τὴν στιγμὴν τρυφεροῦ συμποσίου. Τὴν ἀνεμέτρησα, καὶ τὴν εὗρον μεγάλην. Τὴν ἐνεκολπώθην, καὶ τὴν ἀπαγγέλλω ἔκτοτε εἰς ἐπισήμους στιγμὰς τῆς ζωῆς μου, ὡς βασκανίαν, ὡς τὰς μαγικὰς ἐκείνας τρεῖς λέξεις, δι' ὧν ἀπεδίωκον πᾶσαν βλαβερὰν ἐπήρειαν, οἱ δαιμονολόγοι καὶ οἱ καθβαλισταὶ τοῦ μεσαίωνος.

Καὶ περίεργον! ὅταν ἤμην νεώτερος, εἶχα ἄλλην συμπάθειαν πρὸς τρεῖς ἑτέρας λέξεις. Βλέπετε ὅτι ἀνέκαθεν εἶχον συμπάθειαν πρὸς τὰ *τρία*, διότι Omne trinum est perfectum. Εἶχα μονομανίαν ἀπερίγραπτον πρὸς τὰς τρεῖς ἐκείνας λέξεις, δι' ὧν ἀπαντᾷ ὁ Μαμφρέδος τοῦ Βύρωνος εἰς τὰ προσφέροντα αὐτῷ πάντας τοὺς θησαυροὺς τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης πνεύματα «Τὴν λήθην, τὴν λήθην, τὴν λήθην !» καὶ τὴν φράσιν ταύτην ἐπανελάμβανον συνεχῶς, καθὼς ἐπαναλαμβάνουν τὰ θρησκομανῆ γραΐδια τὸ «Θεοτόκε Παρθένε». Τὴν ἐπανελάμβανον μετὰ στεναγμοῦ ἐξερχομένου ἀπὸ τῆς κοιλιακῆς χώρας, μετὰ ὄρους ἀπαισίου καὶ μυστηριώδους, λαμβάνων τὸ ἦθος τινὸς τῶν προσώπων τῶν μυθιστοριῶν τῆς Ἄννης Ῥάδκλιφφ, ὁπότε ἡ ψυχή μου κατείχετο ὑπὸ δεινοῦ ἄλγους, εἴτε διότι ὁ ῥάπτης μοὶ ἔκοψε κακῶς τὸ φόρεμα, εἴτε διότι ὁ προϊστάμενός μου μὲ ἐπέπληττε δι' ἀπουσίαν, εἴτε διότι ἡ ἐρωμένη μου μετὰ προσδοκίας τετράωρον δὲν ἐφαίνετο εἰς τὸν περίπατον. Καὶ ὅμως ἦλθεν ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐλησμόνησα καὶ τὸ φόρεμά μου καὶ τὸν προϊσταμενόν μου καὶ τὴν ἐρωμένην, καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν τριπλῆν μου λήθην, καὶ — ἡλίκη μεταβολὴ καιρῶν ! — τώρα ἀντὶ τῆς αἰσθηματικῆς ἀναφωνήσεως τοῦ Βύρωνος, προτιμῶ τὴν σαρκαστικὴν φράσιν τοῦ Σαίξπηρ.

* *
*

Μ' ἐκάκισάν τινες ὅτι προτάσσω προλόγους γίγαντας καὶ ἐκτίθημι κατόπιν πραγματείας πυγμαίας. Εἰ; φίλος μου δὲ ἔσκωψε μακρόθεν τὸ περὶ *Μεσσαλίνας* ἄρθρον μου, εἰπὼν ὅτι ἦτο θεμέλια οἰκίας Μελᾶ, καὶ ἐπ' αὐτῶν ᾠκοδομημένη καλύβη ἁλιέως. Ἡ παρατήρησις εἶνε εὐφυὴς, ἀλλ' οὐχὶ δικαία, φρονῶ. Ἐγὼ δὲν γράφω μελέτας· ἀπατᾶσθε, κύριοί μου, γράφω causeries. Ἐγὼ συνάζω τὰς διεσπαρμένας ἰδέας μου, τὰς συντάσσω ἀναμὶξ ἐπὶ τοῦ χάρτου, καὶ τὰς ὁδηγῶ, ὡς καθυστεροῦντας ἐπιστράτους, κατὰ συνοδείας, μέχρι τῶν ὑπογείων τοῦ *Μὴ Χάνεσαι*. Τὰς μελέτας ἀφίνω εἰς τὴν παχύδερμον σοφίαν τοῦ κ. Πετρῆ, ἢ εἰς τὸν φιλολογικὸν ὀργασμὸν πηχυαίων τινῶν καὶ μόλις ἀπογαλακτισθέντων προσέδρων Συλλόγων. Ἀφικνούμενος ὅσον οὔπω

nel mezzo del cammin di nostra vita

κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ Δάντου, δὲν ἔχω οὐδὲ τὴν δύσπεπτον ἐξίωσιν τῶν μὲν, οὐδὲ τὸ ἀμεριμνομέριμνον τῶν ἄλλων. Δὲν εἶμαι ἱεροκῆρυξ· εἶμαι κανδηλανάπτης. Δὲν εἶμαι κριτικός· εἶμαι ἀδόλεσχος· καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς *μελέτας*, εἰλικρινῶς ὁμολογῶ ὅτι ἀγαπῶ καλλίτερον *ὁμελέτας*.

* *
*

Ἄλλως τε τίς δὲν γινώσκει τὸν Σαίξπηρ καὶ τὸν Ἀμλέτον του; Τίς δὲν ἔκαμε μετ' αὐτοῦ ἕστω καὶ ἀπωτάτην τινὰ γνωριμίαν; Τὸν γινώσκουσι πάντες, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ σύνταξις τοῦ *Ἐθνικοῦ Πνεύματος*. Ἡ ἀναμάσσησις λοιπὸν τῶν γνωστῶν ἐπεισοδίων τοῦ βίου τοῦ μεγαλοφυοῦς ἄγγλου ἤθελεν εἶσθαι ματαιοπονία.

Βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ βίος τοῦ δαιμονίου τούτου ἀνδρὸς, τοῦ μεγάλου πρωτοστάτου τοῦ νεωτέρου θεάτρου, τοῦ ὁμοταγοῦς τῷ Αἰσχύλῳ, τοῦ πατριάρχου τῆς νεωτέρας χειραφετηθείσης φιλολογίας, ἦτο σκολιὸς καὶ ἀκανθηρός. Σφαγεὺς εἰς τὴν νεότητά του, λωποδύτης, γραφίσκος, γραμματοδιδάσκαλος, καθὰ μαρτυρεῖ ὁ ἀρχαῖος αὐτοῦ βιογράφος Malone, ἠναγκάσθη, πρὶν ἢ γείνῃ ἠθοποιὸς, νὰ πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, φυλάσσων ἀντὶ ἑνὸς *σελλινίου*, τοὺς ἵππους τῶν εὐγενῶν πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ θεάτρου τοῦ Blackfriarse. Ἐζήτησεν ἐν τῷ γάμῳ τὴν εὐτυχίαν, καὶ δὲν τὴν εὗρε, διότι ἐνωρὶς ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Ἄνναν Hattraway καὶ τὰ τέκνα, ἅτινα ἐξ αὐτῆς ἔσχεν. Γενόμενος ἠθοποιὸς, πρὶν ἢ προβῇ εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν θανάτων ἔργων του, ἤρχισε κατ' ἀρχὰς διορθῶν καὶ μεταστευάζων κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς μεγαλοφυΐας του τὰ ἄμορφα καὶ ἄξεστα προϊόντα τοῦ νηπιάζοντος τότε ἔτι ἀγγλικοῦ θεάτρου. Τινὰ τῶν οὕτωσὶ ἐπιδιορθωθέντων ἔργων ἐποδίδονται ἐσφαλμένως εἰς αὐτὸν, περιεργείας δὲ χάριν παρατίθημι τὸν παράδοξον τίτλον ἑνὸς τῶν δραματικῶν τούτων προϊόντων ἐκδοθέντος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, ἵνα καταδείξω μὲ ὁποῖον ἔμβαμμα ἐπιθέτων ἠναγκάζετο ὁ συγγραφεὺς νὰ προσφέρῃ τὸ ἔργον του εἰς τὸ βάναυσον κοινόν, ὅπως ἐφελκύσῃ τὴν προσοχήν του. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐπιγράφεται: *Ἡ παραπονητικὴ τραγῳδία τοῦ Λοκρίνου, πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ βασιλέως Βρούτου, διηγουμένου τοὺς πολέμους τῶν Βρεττανῶν καὶ τῶν Οὔννων, ὡς καὶ τὴν καταστροφὴν τούτων· τὴν νίκην τῶν Βρεττανῶν καὶ τὰς περιπετείας καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλβανάχ, εὐχάριστος ὅσον καὶ ὠφέλιμος, νεωστὶ ἐκδοθεῖσα, ἐπιθεωρηθεῖσα καὶ ἐπιδιορθωθεῖσα ὑπὸ* W. S. *(Γουλιέλμου Σαίξπηρ)*. Ὁ Σαίξπηρ, ἀποσείων βαθμηδὸν τὸν ζυγὸν τῆς ἀξέστου ἀκαλαισθησίας τῶν συγχρόνων, καὶ μεταριωθεὶς μέχρι τῶν ὑψίστων ἀκρωρειῶν τῆς δραματικῆς τέχνης, ἀφικόμενος καὶ μέχρις ἀπροσίτου τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ ὕψους, ἐδέησεν ἐν τούτοις κατ' ἀρχὰς νὰ ὑποταγῇ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ καιροῦ του, καὶ εἰς τοῦτο δέον ν' ἀποδώσωμεν καταφανεῖς τινας ἐλλείψεις καὶ ἀτελείας τῶν δραμάτων του, ἃς ἀπέκλεισεν ὁριστικῶς ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ἡ μεμετρημένη καὶ εὐαίσθητος κριτικὴ τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἂν ἐμποιῇ αἴσθησιν ἡ πανωλεθρία τῆς τελευταίας πράξεως τοῦ *Ἀμλέτου*, θὰ ἔτρεπεν τὸ ἀκροατήριον εἰς γενικὴν φυγὴν, ἡ παράστασις ἑνὸς τῶν ἀρχαίων δραμάτων του, τοῦ *Τίτου Ἀνδρονίκου*. Ἐπὶ πέντε ὁλοκλήρους πράξεις ἐν τῷ δράματι τούτῳ, κόπτονται κεφαλαὶ, ἀνασπῶνται γλῶσσαι, ἐξορύσσονται ὀφθαλμοὶ, τέκνα φονεύονται ὑπὸ τῶν πατέρων, σάρκες κεκαρυκευμέναι τέκνων προσφέρονται ὡς ἔδεσμα εἰς τὰς μητέρας, καὶ ὡς ἂν μὴ ἤρκει ὁ κατακλυσμὸς οὗτος τῶν ἐγκλημάτων, τῶν δυναμένων ν' ἀπασχολήσωσι τέσσαρας συνόδους Κακουργιοδικείων, κατὰ τὴν τελευταίαν πρᾶξιν ἡ σκηνὴ μεταβάλλεται εἰς αἱματόρρυτον προμαχῶνα Πλεύνας, φονευομένων πάντων τῶν κατὰ τὰς λοιπὰς πράξεις ἐπιζησάντων! Καὶ ἐν τούτοις ὁ ἀκόρεστος οὗτος σφαγεὺς, ὁ μετενεγκὼν τὸ ἀρχαῖον ἐπάγγελμα τοῦ κρεωπώλου ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἔγραψε κατόπιν τὸν *Ἰούλιον Καίσαρα* καὶ τοὺς ἔρωτας τοῦ *Ῥωμαίου καὶ τῆς Ἰουλιέττης*!

* *
*

Οὐδεὶς ποτε συγγραφεὺς ἢ φιλόσοφος ἐμελέτησε κάλλιον τὸ τερατῶδες θηρίον, ὅπερ καλεῖται ἄνθρωπος, οὐδεὶς διέγνω κάλλιον ἢ ὁ Σαίξπηρ μὲ ὄμμα ὀξυδερκέστερον τὰ μελαμβαθῆ ἀπρόσιτα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Ὁ Σαίξπηρ ἔγλυψε μὲ θαυματουργὸν σμίλην χαρακτῆρας ἐκ γρανίτου πρὸ τῶν ὁποίων οἱ αἰῶνες διέρχονται κύπτοντες, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐπιθέσωσι ἐπ' αὐτῶν ἰὸν ἢ σκωρίαν. Ἦτο παντογνώστης ὁ ἐξαίσιος ἐκεῖνος νοῦς. Θέλετε νὰ ἴδητε τὴν κρυψίνοιαν τοῦ δημοκόπου; παρατηρήσατε τὸν Ἀντώνιον ἐν τῷ *Ἰουλίῳ Καίσαρι*. Θέλετε νὰ ἴδητε τὴν φιλοδοξίαν; ἰδοὺ ὁ Μάκβεθ. Θέλετε νὰ συγκινηθῆτε ἀπὸ τὴν ἁρμονίαν περιπαθοῦς ἔρωτος; ἰδοὺ τὸ ζεῦγος τῶν συμπαθεστάτων ἐραστῶν τῆς Βερώνης, ὁ Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα. Θέλετε νὰ ἴδητε τὴν ὕπουλον συκοφαντίαν; ἰδοὺ ὁ Ἰάγος ἐν τῷ *Ὀθέλλῳ*. Θέλετε νὰ αἰσχυνθῆτε διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀχαριστίαν; ἀκούσατε τὸν *Βασιλέα Λὴρ* καὶ τὰς θυγατέρας του.

Μόνος ἄνευ ὁδηγοῦ, ὁ Σαίξπηρ ἀνεζήτησε τὸν Ἅδην καὶ τὸν Παράδεισον, οὐχὶ ὡς ὁ Δάντης ἐκεῖθεν τοῦ τάφου, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γῆς, ἐντὸς τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Καὶ τοὺς ἀνεῦρε καὶ τοὺς ἐξηρεύνησε καὶ τοὺς διεχώρισε μὲ τὴν σθεναρὰν αὐτοῦ χεῖρα, καὶ δημιουργὸς δεύτερος, διέστειλε τὸ ἱλαρὸν φῶς τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τὰ ἀνήλια τῆς κακίας ἐρέβη. Διελὼν τὸ κράτος τοῦ Ὀρομάσδου καὶ τοῦ Ἀριμάνιου, παρέταξεν ἀφ' ἑνὸς ἀγνὰς ἀθώας, ἰσαγγέλους ὑπάρξεις, τὴν Μιράνδαν, τὴν Ἰουλίαν, τὴν Ὀφελίαν, τὴν Κορδέλιον, τὴν Δεσδεμόναν, ἀφ' ἑτέρου στυγεροὺς καὶ ἀπαισίους δαίμονας, τὸν Ἰάγον, τὴν Λαΐδη Μάκβεθ καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς. Καὶ ἐξέθηκεν αὐτοὺς πρὸ τῶν θεατῶν καὶ ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν σκέψιν, τὴν κρίσιν, τὴν ἐκλογὴν, σαρκαστικῶς μειδιῶν ἐκεῖνος, ὡς πονηρὸς Μεφιστοφέλης ὄπισθεν τῶν παρασκηνίων.

Ἀλλὰ πρὶν ἡ γράψῃ ὅ,τι ἔγραψεν ὁ Σαίξπηρ, ὑπέστη πάσας τὰς περιπετείας βίου ἀλήτου καὶ θυελλώδους, ἐγεύθη πάσας τὰς πικρίας καὶ τὰς ἡδονὰς αὐτοῦ, περιέκλεισεν ἐν τῇ καρδίᾳ, ὡς ἐν μικροκόσμῳ, μερίδα τοῦ Ἅδου καὶ μερίδα τοῦ Παραδείσου. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰς τὸν Παράδεισον αὐτὸν εἰσῆλθεν ἐνίοτε καὶ δι' ἀντικλείδος, καὶ αὐτὴ εἶνε ἴσως ἡ μόνη friponnerie, ἣν διέπραξεν ἐπὶ ζωῆς του. Διηγεῖται ὁ Tooley, σύντροφος τοῦ Σαίξπηρ, ὅτι οὗτος ἡμέραν τινὰ, καθ' ἣν προέκειτο νὰ παρασταθῇ δρᾶμά του *Ριχάρδος Γ'*. ἤκουσε, κεκρυμμένος ὄπισθεν τῶν παρασκηνίων, συνδιάλεξιν κρυφίαν μεταξὺ κυρίας τινὸς, συζύγου δικαστοῦ, καὶ τοῦ μέλλοντος νὰ ὑποκριθῇ τὸν Ριχάρδον Γ'. ἠθοποιοῦ Burbadge. Συνεφωνεῖτο ἐρωτικὴ συνέντευξις μετὰ τὴν παράστασιν, τὸ σύνθημα δὲ ἦτο «Ριχάρδος Γ'.». Ὁ καλὸς Γουλιέλμος ἐπωφεληθεὶς τῆς περιστάσεως, πρὸ τῆς λήξεως τῆς παραστάσεως μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς κυρίας, χάρις δὲ εἰς τὸ σύνθημα καὶ τὸ σκότος κατώρθωσε νὰ ἀναπληρώσῃ ἐπὶ τοῦ λέχους τὸν εὐτυχῆ ἐραστήν. Πλὴν μετ' ὀλίγον καταφθάνει καὶ οὗτος· κρούει καὶ δὲν τῷ ἀποκρίνονται. Φωνάζει εἴμαι Ριχάρδος ὁ Γ'. — Ἦλθες ἀργὰ, τῷ ἀπαντᾷ ἔσωθεν ὁ ἐντρυφῶν πλάνος. Ἐκεῖνος ἐπιμένει φωνάζων. — Εἶμαι ὁ Ριχάρδος Γ.'— Αἴ, καλά! ἀπαντᾷ, χάσας τὴν ὑπομονὴν ὁ Σαίξπηρ; καὶ ἐγὼ εἶμαι Γουλιέλμος ὁ Κατακτητής!

* *
*

Ὁ Ἀμλέτος ἐγράφη κατὰ τὴν ὥριμον ἡλικίαν τοῦ Σαίξπηρ, καὶ πιθανῶς περὶ τὰ 1603. Τὴν ὑπόθεσιν ἔλαβεν ἐκ διηγήσεως τινος τοῦ Σάξωνος τοῦ Γραμματικοῦ, δανοῦ χρονογράφου τῆς ΙΓ.' ἑκατονταετηρίδος. Ὁ Σαίξπηρ οὗτος ἐπραττεν. Ἠρεύνα, ἀνεδίφει τὰς ἀρχαίας παραδόσεις εἴτε δανικαὶ, εἴτε ἀγγλικαὶ, εἴτε σκωτικαὶ, εἴτε ἰταλικαὶ ἦσαν αὗται, τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν πάτριον ἱστορίαν, τὸν Βοκκάκιον καὶ τοὺς ἰταλοὺς πεζογράφους, συνέλεγεν ἐξ αὐτῶν τὰ χρήσιμα, καὶ καμινεύων τὴν ἀκατέργαστον ταύτην ὕλην εἰς τὸ μέγα χωνευτήριον τῆς διανοίας του, κατεσκεύαζεν ἐξ αὐτῆς τὰ τιφαλῆ δραματουργήματά του. Ὁ *Μακβὲθ* καὶ ὁ *βασιλεὺς Λὴρ* εἶναι σκωτικαὶ παραδόσεις. Ὁ *Ἀμλέτος* εἶναι παράδοσις δανική. Ὁ *Ὀθέλλος*, ὁ *Ρωμαῖος* καὶ ἡ *Ἰουλιέττα*, οἱ δύο *εὐγενεῖς τῆς Βερώνης* κλπ. εἶναι ἰταλικαί. Ὁ *Κοριολάνος*, ὁ *Ἰούλιος Καῖσαρ*, ἡ *Κλεοπάτρα* ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ρωμαϊκῆς ἱστορίας, ὡς ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ἀγγλικῆς ἱστορίας καὶ ἐδραματοποιήθησαν ὁ *Ριχάρδος Γ'*. καὶ τὰ ἐπεισόδια τοῦ μεταξὺ τῶν δύο Ρόδων πολέμου.

Κατ' ἀρχὰς ὁ Σαίξπηρ τὴν δανικὴν παράδοσιν τοῦ Ἀμλέτου ἀνήκουσαν εἰς τὸ δραματολόγιον τῶν ἠθοποιῶν τοῦ Blackfriars, ἐπιδιώρθωσεν ὁπωσοῦν μὴ ἐπενεγκὼν σπουδαίας μεταβολὰς, καὶ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τὸ δρᾶμα τοῦτο παρεστάθη ἐπὶ ἱκανὸν καιρόν. Ἀλλ' ἔπειτα, κατανοήσας τοῦ θέματος τὴν ἀξίαν τὸ μετεσκεύασεν, ἐπήνεγκεν ἐπ' αὐτοῦ τροποποιήσεις, κατέστησεν αὐτὸ ἔργον ἴδιον ἀντάξιον τῆς μεγαλοφυΐας του.

Δὲν εἶναι ἴσως ὁ Ἀμλέτος τὸ ἄριστον τῶν δραμάτων τοῦ Σαίξπηρ, εἶναι ὅμως τὸ φιλοσοφικώτερον. Δὲν ἔχει ὕψος πολὺ ἴσως, ἀλλ' ἔχει βάθος δυσθέατον. Στρεῖται τῆς γλυκείας τρυφερότητος, ἧς πλῆρες εἶναι τὸ ἀθάνατον ἐρωτικὸν εἰδύλλιον τοῦ *Ρωμαίου καὶ τῆς Ἰουλιέττας*, δὲν ἔχει τὴν ἀφρικανὴν θερμότητα καὶ παραφορὰν τοῦ *Ὀθέλλου*, οὐδὲ τὴν Σοφόκλειον φιλοσοφίαν τοῦ *Λὴρ*, οὐδὲ τὴν τραγικὴν τέχνην τοῦ *Μακβέθ*. Ὁ *Ἀμλέτος* εἶναι σπασμὸς, ἀλλὰ σπασμὸς μεγαλοφυΐας. Ὁ νέος ἐκεῖνος πρίγκηψ τοῦ Βορρᾶ, ὁ σκοτεινὸς καὶ δυσδιάκριτος χαρακτὴρ, ὅστις ἐπὶ τῆς σκηνῆς ῥθέγγεται ῥήματα ἀλλόκοτα, ἀλλ' ἔμπλεα βαθείας φιλοσοφίας, δὲν εἶναι παράφρων βεβαίως, ὅταν ὑποκρίνηται τὸν παράφρονα, ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ ἐντελῶς ὑγιής. Κατέχεται ὑπὸ τῆς στυγνῆς νόσου τῆς μισανθρωπίας. Ἔχει δίκαιον βεβαίως, βλέπων τὸν θρόνον τοῦ πατρός του κατεχόμενον ὑπὸ τοῦ ἁρπαγοῦ θείου καὶ ὑπὸ τῆς μοιχαλίδος μητρὸς ἀκολασταινούσης, ἐνῷ θερμὴ εἶνε ἔτι ἡ σὐνὴ τοῦ δηλητηριασθέντος παρὰ τῶν δύο μοιχῶν συζύγου, ἀλλὰ τὸ μῖσος προχωρεῖ πλέον καὶ δὲν ἀναγνωρίζει σχεδὸν ὅρια, καὶ λησμονεῖ τὰ πάντα καὶ λησμονεῖ καὶ αὐτὸν τὸν ἔρωτα ὑφ' οὗ κατείχετο ἄλλοτε πρὸς τὴν Ὀφελίαν καὶ ἀνασπᾷ διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν τὴν καρδίαν του, ὅπως μὴ υἱὸν φίλτρον, ἔρως ἢ φιλία τὸν ἀποτρέψῃ ἐπὶ στιγμὴν μίαν ἀπὸ τῆς ἐπιταχθείσης αὐ-

τῷ παρὰ τοῦ φάσματος ἐκδικήσεως. Τὴν μισανθρωπίαν ταύτην ἠσθάνθη ἴσως αὐτὸς ὁ Σαίξπηρ. Ὁ Δάντης συνέγραψε τὴν *θείαν κωμῳδίαν* του, διότι *ἐπίστευεν* ἀδιστάκτως εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ ὑποχθονίου κόσμου, λέγει ὁ μέγας σκώτος κριτικὸς Carlyle. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σαίξπηρ ἐπίστευεν εἰς τὴν μοχθηρίαν καὶ τὴν διαστροφὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως γράφων τὸν Ἀμλέτον. Πνεῦμα ὑπερέχον, προώρως ἐν ἐποχῇ ἡμιμαθείας γεννηθὲν, φύσις θερμουργὸς, συναισθανομένη τὴν ἰδίαν ἀξίαν, ἀλλὰ δεσμευομένη ὑπὸ τῶν πεδῶν τῆς ἀναισθησίας τῶν συγχρόνων του, ὑποστὰς πολλὰ ἐν τῇ ζωῇ, ὁ Σαίξπηρ μετήγγισε, διωχεύτευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ δανοῦ ἡγεμονόπαιδος ἔν τινι στιγμῇ ἀνιάτου spleen, ὅλην τὴν πικρίαν, ἥτις ἀνὰ σταγόνας εἶχεν ἀποτεθῇ εἰς τὴν ψυχήν του. Οἱ λόγοι τοῦ Ἀμλέτου εἶναι ὀξεῖς καὶ φαρμακεροὶ ὡς βέλη Ἐρυθροδέρμων. «Ἀναζητήσατε εἰς πᾶν ποιητικὸν ἔργον, λέγει εἷς τῶν ἀρίστων τῆς νεωτέρας Ἰταλίας κριτικῶν ὁ Chiarini, τρία πράγματα, ἢ κάλλιον τρία πρόσωπα, τὸν ἄνθρωπον, τὸν ποιητὴν, τὸν καλλιτέχνην». Ἐν τῷ *Ἀμλέτῳ* ὑφίστανται καὶ τὰ τρία ταῦτα, ἀλλ' ἐξέχει πρὸ πάντων ὁ ἄνθρωπος. Εἰς τὴν κάθαρσιν τοῦ δράματος, τὸ φάσμα ἐπιτρέπει εἰς τοὺς θνήσκοντας νὰ ἐλπίζωσι καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν μοιχαλίδα βασίλισσαν καὶ μόνον καταδικάζει ἀνεκκλήτως τὸν ἀδελφοκτόνον. Λέγει δὲ εἰς τὸν Ἀμλέτον;

— Σὺ θὰ ζήσῃς!

Φοβερὰ καταδίκη. Ἰδοὺ ἡ ἀπόγνωσις.

Ὁ Ἀμλέτος εἶνε πίναξ τοῦ Ρέμβρανδτ· πολλὴ σκιὰ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ἀποτύπωσις ἐξαισία παραδόξου μορφῆς. Ἐκ πάντων τῶν δραμάτων τοῦ Σαίξπηρ, ἐν αὐτῷ ἴσως ἐγκλείονται ἐν μείζονι ποσότητι τὰ σπέρματα τῆς νεωτέρας σχολῆς, ἣν αὐτὰ τὰ ἔργα τοῦ ἀθανάτου ἄγγλου γνωσθέντα κάλλιον καὶ ἀποθαυμασθέντα ἐδημιούργησαν καὶ ἐνεκαίνισαν κατὰ τὸ πρῶτον λυκαυγὲς τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ὁ Ἀμλέτος εἶνε ὁ πρόδρομος τοῦ Φαύστου, καὶ τοῦ Δὸν Ζουάν· εἶνε ὁ πάππος τῶν ἡρώων τοῦ Βύρωνος, τοῦ Μυσσὲ, τοῦ Οὐγκώ, εἶνε ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας τοῦ Λεοπάρδη καὶ τοῦ Βωδελαίρ.

Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ πλείονα περὶ Σαίξπηρ, δύναται νὰ ἴδῃ τὴν μετάφρασιν τῶν ἔργων του ὑπὸ τοῦ ἀώρως θανόντος Φραγκίσκου—Βίκτωρος Οὐγγώ, καὶ τὰς κρίσεις τοῦ Taine, τοῦ Chateaubriand, τοῦ Disraeli, τοῦ Hugo καὶ πλείστων ἄλλων κορυφαίων καὶ πρωτοστατῶν ἐν τῇ καθόλου τέχνῃ.

* *
*

Ὁ δραματικὸς θίασος «Μένανδρος» παρέστησε τὸν *Ἀμλέτον*, ὡς διεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ περικλεοῦς τῆς Ἰταλίας ἠθοποιοῦ Ἐρνέστου Ρόσση, συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας τέχνης τοῦ παριστάνειν. Σημειούσθω δὲ ὅτι ὁ μέγας ἰταλὸς τραγικὸς παρέστησε ἐπευφημούμενος τὸν *Ἀμλέτον* οὕτως ἔν τε τῇ Ἀγγλίᾳ καὶ τῇ Ἀμερικῇ, ἐν χώραις δηλαδὴ ὅπου τὸ κείμενον τῶν ἔργων τοῦ Σαίξπηρ εἶνε τόσον γνωστὸν καὶ σεβαστὸν, ὅσον τοὐλάχιστον τὸ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἀδίκως ὅθεν κατεμέμψαντό τινες τὸν Ταβουλάρη, καταβοήσαντες ἐπὶ τῇ ἱεροσυλίᾳ.

Ἡ παράστασις ὑπῆρξεν ἐπιτυχὴς, ὑπερβᾶσα πᾶσαν προσδοκίαν. Οὐδέποτε διηρμήνευσε κάλλιον δραματικὸν ἔργον ὁ φίλος Διον. Ταβουλάρης, φανεὶς νοήμων καὶ δεξιὸς καλλιτέχνης. Καὶ τὰ ἕτερα πρόσωπα τοῦ θιάσου συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, εἰ καὶ ὁ *Ἀμλέτος* εἶνε τοιοῦτον ἔργον, ὥστε, ἐνῷ εἰς τὰ λοιπὰ δράματα μερίζεται ἡ δρᾶσις, ἐκεῖνο ἀπορροφᾷ καὶ συγκεντροῖ περὶ τὸν πρωταγωνιστὴν πᾶν τὸ ἐνδιαφέρον. Μνημονεύω εὐχαρίστως τοῦ Γσίντου, ὑποκριθέντος καλῶς τὸν Πολώνιον, τῆς κ. Ταβουλάρη ὑποκριθείσης τὴν Ὀφελίαν, τοῦ Σπυρ. Ταβουλάρη ὑποκριθέντος τὸν Ὀράτιον, τοῦ Λαζαρίδου ὑποκριθέντος τὸν Μάρκελλον, τοῦ Κοτοπούλη ὑποκριθέντος τὸν ἠθοποιὸν, τοῦ Βούλγαρη ὑποκριθέντος τὸν Βασιλέα.

Ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Περβάνογλου μοὶ ἐφάνη στρυφνὴ καὶ ἀκατέργαστος, καὶ ἀκροασάμενος αὐτὴν ἐνόησα διατί με εἶχεν ἀποπέμψει πρὸ ὀλίγου ὑβριστικῶς (καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ ἐκλάβητε κατὰ γράμμα τὸ ἐπίρρημα) ὁ ὑπηρέτης τοῦ ξενοδοχείου τοῦ κ. Τσόχα, διότι ἐτόλμησα νὰ τῷ ζητήσω μακαρόνια, ἀφοῦ ὅλα τὰ μακαρόνια κύρίσκοντο εἰς τὴν μετάφρασιν. Ἤκουσα τινὰ *φλοῖν*, *χεροῖν*, *ποσῖν* καὶ ἄλλα τινὰ *ιν* τόσον αἰχμηρὰ, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε νὰ μὲ τυφλώσωσι καθήμενον εἰς τὰ πρῶτα θρανία. Ἤκουσα μίαν *συγκροτηθεῖσαν φιλίαν* καὶ ἓν *δὲν εἰσὶ* πολὺ νόστιμα καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα.

* *
*

Καὶ ἐπανέρχομαι εἰς τὸ προσφιλές μου θέμα, εἰς τὰς τρεῖς λέξεις μου, πρὶν καταστρέψω τὸν λόγον. Πόσα σημαίνει ἐκεῖνο τὸ *λέξεις, λέξεις λέξεις*! Εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν σεπτὴν πατρίδα τῶν βαρυήχων λέξεων καὶ τῶν νάνων ἔργων, ἡ σαρκαστικὴ αὐτὴ ῥῆσις ἀποκτᾷ ἔκτακτον σημασίαν. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἰδίως, εἰς τὸ κατοικητήριον τῶν τεττίγων, τῶν ψιττακῶν, τῶν κοσσύφων, τῶν κισσῶν καὶ ἄλλων λαλιστάτων ὀρνίθων, τὸ σκῶμμα τοῦ Ἀμλέτου ἔπρεπε νὰ κάμῃ πολλὴν ἐντύπωσιν, ὑπενθυμίζον ὅτι ἀπὸ τῶν λεξεων μέχρι τῶν ἔργων μεσολαβεῖ τόση ἀπόστασις, ὅση ἀπὸ τῶν ἐπιτηδείων λόγων τοῦ Πανταζῆ μέχρι τῶν μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

Φρονῶ ὅτι ἔπρεπε νὰ γραφῶσιν αἱ λέξεις αὗται πρὸ τῆς πύλης τοῦ Βουλευτηρίου μας, ἐπὶ κεφαλῆς πάσης ἐφημερίδος, εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Πανεπιστημίου, εἰς τὰ προπύλαια τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ κ. Στεφανίδη.

Καὶ προχωρῶ μάλιστα μακρότερον. Τὸ Σύνταγμα τί εἶνε, ἄρχοντος τοῦ δεῖνα ἢ τοῦ δεῖνα τιαροφόρου νομάρχου; Λέξεις λέξεις, λέξεις! Τί εἶνε οἱ βασιλικοὶ λόγοι καὶ ἡ στερεότυπος εὐημερία τοῦ λαοῦ των; λέξεις, λέξεις, λέξεις! Τί εἶνε ὁ Ποινικὸς Κωδιξ ἐν χώρᾳ, ὅπου ὁ εἰσαγγελεὺς φοβεῖται τὸν ἐξάδελφον τοῦ θείου, τοῦ συγγάμβρου τοῦ ὑπουργοῦ; Λέξεις, λέξεις, λέξεις! Τί εἶναι τὰ συγγράμματα τοῦ κ. Δεμαλᾶ; λέξεις, λέξεις, λέξεις. Καὶ ἡ ἔκθεσις τοῦ Ἰατροσυνεδρίου; λέξεις, λέξεις, λέξεις.

Τί τρέχει; Νοῶ τί θὰ μοὶ εἴπητε.—Καὶ τὸ ἰδικόν σας βαττάρισμα τί εἶνε, κύριε causereογράφε;

— Σᾶς ἔχω προλάβει, κύριοί μου, καὶ ἐπέγραψα ὁ ἴδιος ἐπὶ κεφαλῆς τῆς παρούσης τὴν τριμερῆ ἀναφώνησιν.

Κουτοπόνηροι!

Bobb.

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΟΥ «ΜΗ ΧΑΝΕΣΑΙ»

(Ἐν τῷ Τυπογραφείῳ τοῦ «Μέλλοντος», ὁδὸς Θησέως, ἀρ 12).